

نگاهی کوتاه بر شیعیان جعفری ترکیه

جعفریان در ترکیه به دو گروه اصلی کوثر و زینبیه تقسیم می‌شوند. گروه کوثر آموزش‌های فقهی موردنیاز خود را از ایران می‌گیرند و بیشتر کارهای فرهنگی، نشر و ترجمه انجام می‌دهند؛ و گروه زینبیه نیز بیشتر در هالکالی جمع شده‌اند و لیدر این گروه نیز حجت‌السلام صلاح‌الدین اوزگوندوز است. البته بعضی از جعفری‌ها خودشان را وارد این نوع دسته‌بندی نمی‌کنند

به گزارش آران نیوز: تاریخ شیعیان ترکیه با مهاجرت ترکان از آسیای مرکزی و فلات ایران به آناتولی و گرویدن بخش مهمی از ترکان به تشیع آغاز می‌شود. بخش اعظم گروه‌های قومی شیعیان ترکیه را آذربایجانی‌ها تشکیل می‌دهند که از تبار ترک‌های فلات ایران هستند که به سوی آناتولی در دوره‌های مختلف مهاجرت کرده‌اند. محل اصلی سکونت شیعیان دوازده امامی در ناحیه آناتولی شرقی در قارص، ائغدیر، آغری، آریاچایی، توزلوجا، آقیاقا و غیره است که بخش عمده‌ای از این جمعیت به کلان‌شهرهای استانبول، آنکارا، بورسا و ازمیر، مانیسا و غیره کوچ کرده‌اند. (1) جمعیت شیعیان دوازده امامی ترکیه به دلیل عدم وجود آمارهای مذهبی و قومیتی کاملاً دقیق و مشخص نبوده، ولی در سال‌های اخیر طبق گزارش مجلس ملی ترکیه، بالغ بر سه میلیون نفر است که این عدد مورد تأیید صلاح‌الدین اوزگوندوز (لیدر جعفریان ترکیه) است. (2)

شیعیان دوازده امامی در ترکیه به نام جعفری‌ها شناخته می‌شوند و جمعیتی جدا از علویان ترکیه محسوب می‌شوند. در واقع در بین اکثر عالمان دینی ترکیه شیعه واژه عمومی برای تمامی علوی‌ها، نصیری‌ها و جعفری‌ها خوانده می‌شود؛ یعنی از نظر این عالمان، شیعه یعنی تمامی گروه‌های ذکر شده است و در بین اینها جعفری‌ها را نزدیک به فقه خودشان یعنی حنفی می‌دانند و اکثراً دید مثبت‌تری نسبت به جعفری‌ها در مقایسه با دیگر گروه‌های شیعه دارند. ولی با این حال ادعاهای غیرواقعی از طرف بعضی از افراطی‌ها همچون فتح‌الله گولن در مورد شیعیان مخصوصاً جعفری‌ها مطرح گشته است که این ادعاها بعضاً باعث عکس‌العمل و پاسخ جعفری‌ها و حتی بعضی از عالمان اهل تسنن مانند آلپ ارسلان کویتول نیز شده است. به طور کلی، اکثر عالمان دینی ترکیه جعفری‌ها را برخلاف علوی‌ها (بعضاً قیزیل‌باش نیز می‌خوانند) مسلمان می‌دانند ولی به‌عنوان مذهب حق همچون سایر مذاهب اهل تسنن نمی‌پذیرند. تقریباً این دیدگاه در بین علما از زمان امپراتوری عثمانی بعد از اواسط صفویان و مخصوصاً دوره نادرشاه افشار به وجود آمده است.

جعفریان در ترکیه به دو گروه اصلی کوثر و زینبیه تقسیم می‌شوند. گروه کوثر آموزش‌های فقهی موردنیاز خود را از ایران می‌گیرند و بیشتر کارهای فرهنگی، نشر و ترجمه انجام می‌دهند؛ و گروه زینبیه نیز بیشتر در هالکالی جمع شده‌اند و لیدر این گروه نیز حجت‌السلام صلاح‌الدین اوزگوندوز است. البته بعضی از جعفری‌ها خودشان را وارد این نوع دسته‌بندی نمی‌کنند. (3)

عمده خواسته‌های شیعیان جعفری ترکیه از دولت مرکزی ترکیه عدم دخالت در امور مساجد خود، تدریس مذهبشان در مدارس، داشتن نماینده با شرایط موردنظر آنها در وزارت دیانت ترکیه و تأسیس مراکز آموزش فقه‌شان در داخل ترکیه بوده است؛ که در دور دوم اقتدار حزب عدالت و توسعه با ارائه بسته گشایش دموکراتیک در ترکیه (4) که یکی از بخش‌های این بسته مربوط به جعفریان بوده پیشرفت‌هایی در وضعیت جعفریان انجام یافت و نسبت به دوران اقتدار کمالیست‌ها وضعیت بهتری پیدا کردند. به‌عنوان نمونه در مورد مسجدها قسمتی از هزینه‌های این مسجد از طرف دولت تقبل می‌گردد و حتی بعد از این گشایش دموکراتیک، برای جوامع جعفری و شافعی به‌صورت جداگانه علم حال آماده شد. (5) در مورد نمایندگی در وزارت دیانت، جعفریان ترکیه زیاد تمایل به تابعیت از وزارت دیانت ندارند. به نظر می‌رسد توافق بر سر این مسئله زمان‌بر باشد. به‌هرحال، در ادامه اصلاحات، در کتاب درسی فرهنگ دینی و اخلاقی (6) کلاس یازدهم دبیرستان‌های ترکیه که در سال 2012-2013 به چاپ رسید و به مدت پنج سال نیز از آن تاریخ تدریس خواهد شد مذهب جعفری همراه با نام امام صادق (ع) در کنار چهار مذهب دیگر زیر عنوان مذاهب عملی فقهی و امامان جای گرفت و توضیحات مختصری نیز نسبت به این مذهب آورده شد. درج این بخش در کتاب درسی ترکیه باعث عکس‌العمل شدیدی از طرف بعضی از علمای و سایت‌های مذهبی ترکیه گشت که شدیدترین عکس‌العمل‌ها توسط چپلی احمد بیان شد؛ حتی بعضی از سایت‌ها آن را پروپاگاندی شیعه نیز نامیدند. با این حال بعضی‌ها نیز درج آن را به معنی پذیرش مذهب جعفری از طرف علمای ترکیه به‌عنوان مذهب حق قبول نمی‌کنند و آن را صرفاً مذهب دارای فقه ذکر کرده‌اند و حتی خواهان وارد کردن مذاهب دیگری نیز شدند.

جعفری‌های ترکیه مخصوصاً آنهایی که در کلان‌شهرها هستند با اهل سنت اکثریت و دیگر مذاهب رابطه خوب داشته و همزیستی مصالحت‌آمیزی با آنها دارند و حتی با پیروان این مذاهب وصلت نیز می‌کنند. شاید یکی از دلایل نزدیکی جعفری‌های ترکیه به اهل سنت، اهل بیت دوستی نیز هست؛ زیرا اهل سنت ترکیه اهل بیت دوست نیز هستند و حتی برخلاف دیگر کشورهای اهل تسنن حتی اسم یزید و معاویه را نیز به فرزندان‌شان نمی‌گذارند. شیعیان ترکیه علاوه بر علاقه شدید به مذهبشان از گروه‌های وطن‌پرست ترکیه نیز محسوب می‌شوند. اینان دارای حزب سیاسی مشخصی نبوده و در انتخابات معمولاً از احزاب راست‌گرای ملی و اسلامی - ملی حمایت می‌کنند. البته گاه جهت کسب موقعیت و منافع، با حزب چپ‌گرای جمهوری‌خواه خلق نیز معامله کرده‌اند. از معروف‌ترین شخصیت سیاسی شیعیان ترکیه می‌توان به سینان اوغان از حرکت ملی اشاره کرد که از 2011 تا 2015 نماینده مردم ائغدیر بوده و دیگری علی اوزگوندوز نماینده حزب جمهوری خلق و عضو گروه

دوستی ایران، آذربایجان و عراق با ترکیه در مجلس ترکیه است. در کل، جعفریان ترکیه نسبت به دیگر اقلیت‌ها در وضعیت بهتری هستند؛ و در تمامی سطوح جامعه نیز حضوری فعال دارند و از جمله گروه‌هایی بودند که تا قبل از شروع بحران سوریه از اصلاحات حزب عدالت و توسعه پشتیبانی همه‌جانبه می‌کردند. جعفریان ترکیه علاوه بر اینکه جزء گروه‌های وطن‌پرست و ملی‌گرای ترکیه محسوب می‌شوند جزء گروه‌های علاقه‌مند به روحانیون و مراجع ایران و کشور جمهوری آذربایجان نیز هستند و حتی علاقه اینان به مراجع ایران باعث شده که بعضاً به اینها ایرانی‌چی نیز بگویند. بسیاری از روحانیون جعفری تحصیل‌کرده حوزه‌های علمیه ایران هستند که در سال‌های گذشته با توجه به رفت‌وآمد به ایران و آشنایی با فتوای آیت‌الله خامنه‌ای و آیت‌الله سیستانی و انتقال آن به این جامعه، باعث اصلاحات اساسی در رفتار اجتماعی مخصوصاً در اهانت به بزرگان و دیگر مذاهب شده‌اند که این به نوبه خود باعث تحمل و همزیستی مصلحت‌آمیزی بیشتری بین اینان و دیگر مذاهب از جمله اهل سنت اکثریت گردیده است. به نظر می‌رسد که با توجه به اینکه دولت ترکیه تا به حال هیچ‌گونه نگاه امنیتی به این گروه نداشته است و حتی بعد از استقلال جمهوری آذربایجان به این گروه نگاه ویژه‌ای نیز کرده و از طرف دیگر فضای ترکیه نسبت به زمان کمالیست‌ها بازتر نیز شده که باعث گشته تا حضور و تأثیر اجتماعی اینان نسبت به گذشته بیشتر نیز گردد. این گروه می‌توانند نقش بیشتر و فعال‌تری در ایجاد پل ارتباطی و تقویت روابط سیاسی، فرهنگی و اقتصادی بین ترکیه با جمهوری اسلامی ایران ایفا کنند.

منبع: ابرار معاصر ایران

پی‌نوشت‌ها

1. (Bulut, Faik, "ii Ali Ak", Atlas Dergisi, S. 139, Ekim 2004. (In Turkish
2. <http://www.sedayeshia.com/showdata.aspx?dataid=134&siteid=1>
3. Albayrak, Ali. (2006) CAFERLERDE DN VE SOSYAL HAYAT (ANKARA KEREN RNE), Doktora (tezi. Ankara niversitesi. (In Turkish
4. (Demokratik alm (English: Democratic initiative
5. (Diyanet afii ve Caferi alm yapt. Risale haber. 2010-10-09. (In Turkish
6. Din Kltr ve Ahlak Bilgisi ders